

Inbreng op het eindadvies van de Commissie Remkes (Stikstofproblematiek)

Meer informatie: Sander van Diepen (06-1473 9018 / svdiepen@lto.nl)

Op 8 juni 2020 leverde de Commissie Remkes haar laatste rapport op met aanbevelingen om uit de stikstofimpasse te komen. Na een jaar debat is het tijd om de balans op te maken. Nederland kan en moet de uitstoot verminderen, maar voor eventuele versnelde vermindering van de ammoniakuitstoot is ondersteuning vanuit de overheid nodig. LTO doet een aanbod: Help onze boeren en tuinders uit deze crisis te innoveren zodat we een bijdrage kunnen leveren aan het oplossen van de stikstofproblematiek. Maar geef daarvoor tijd, ruimte, de juiste kaders en de benodigde financiële ondersteuning. Met de hoge investeringen voor de lange termijn en de lage rendementen op korte termijn zijn boeren en tuinders gebaat bij gedegen, constructieve en meerjarige oplossingen.

Het meest in het oog springend doel uit het advies is halvering van de ammoniakuitstoot in de komende tien jaar. We willen laten zien wat we doen, maar onze sector is te divers om dit van iedereen te verwachten. In bijvoorbeeld Limburg wordt gewerkt met een aanpak richting emissiearme landbouw in twintig jaar tijd. Nu zou de rest van Nederland het moeten doen in de helft van deze periode. Dat is een zeer ingrijpend voorstel en vraagt om boter bij de vis. Financiële ondersteuning en de juiste kaders en randvoorwaarden zijn nodig als politiek Den Haag een versnelde transitie wil inzetten.

We herkennen ons in verschillende onderdelen van Remkes' advies. Mestregelgeving vergaand verbeteren, doelen stellen en niet met rigide middelvoorschriften aanrommelen. De diversiteit van de Nederlandse landbouw is immers niet samen te vatten in één blauwdruk. LTO Nederland gaat voor het vakmanschap van de boer en tuinder. Want de ondernemer weet zelf het beste welke maatregelen passend zijn voor het bedrijf, hoe hij de bodem beheert en de dieren gevoerd moeten worden. De lange termijn koers van het bedrijf, in alle diversiteit die er is, moet leidend kunnen zijn in de oplossingen.

Wel moeten de te stellen doelen effectief en realistisch zijn. De ambitie om de stikstofneerslag in alle kwetsbare natuurgebieden in 2040 zogenaamd 'schadevrij' te maken, is op voorhand niet haalbaar. Daar vragen we erkenning voor en er zal een Europese oplossing en aanpak voor moeten worden gevonden. Wanneer de agrarische sector levert wat haalbaar en betaalbaar is, mag de sector verwachten dat de overheid zich ervoor inspant om onhaalbare doelen bij te stellen.

Daarmee vragen we dus om structurele oplossingen en geen lapmiddelen om de tijd door te komen. Zeker kapitaalintensieve investeringen moeten hun doel bewijzen. Een boer die vandaag verplicht investeert in een kostbare innovatie wil niet nog voor de afschrijving horen dat het effect anders bleek te zijn. We snappen dat de weg naar innovatie aftasten is, maar de boer voelt zich met de wispelturigheid in het beleid een speelbal. Zoals gezegd, een boer rekent vooruit in decennia en moet na een zware investering uiteindelijk weer in de zwarte cijfers uitkomen. Ga dus uit van het vakmanschap en ondernemerschap van de boer en tuinder. Hoewel we één land zijn kenmerkt onze bedrijvigheid zich in grote diversiteit. Het maakt nogal wat uit of je boert op zand, veen, klei of löss. Of dat je dicht bij een stad boert of midden in de polder. Of je een hoogproductief bedrijf hebt of dat je juist richt op een verbrede landbouw tak. LTO koestert deze diversiteit onder haar leden.

LTO pleit ook al langer voor een fundamentele herbezinning van het mestbeleid. De stapeling van Europese en nationale wetgeving moet samenkomen in een helder systeem. Passende regelgeving werkt kostenverlagend zodat de boer weer toekomt aan zijn agrarisch werk. Goed bodembeheer moet hierin een centrale plek krijgen. De voorgestelde Afrekenbare Stoffenbalans biedt kansen om dit te bundelen. Het zwaartepunt lijkt te liggen bij de melkveehouderij. Hierbij kan met een integrale aanpak veel winst worden geboekt. Met bijvoorbeeld meer eigen mest op eigen grond en samenwerking met plantentelers. Een integrale aanpak moet voorkomen dat stikstofreductie een doel op zich wordt ten nadele van ambities zoals betere biodiversiteit, dierenwelzijn en weidegang. Daarnaast onderstrepen we dat een aantal agrarische takken, zoals de varkenshouderij, in de afgelopen decennia al een grote bijdrage hebben geleverd aan het reduceren van de ammoniakuitstoot. Dit ontslaat overigens geen enkele andere sector van eigen inzet. Waar mogelijk moet elke sector bijdragen aan de gestelde doelen.

LTO Nederland staat voor de boeren en tuinders die door willen; die zelf nog decennia hun bedrijf willen ontwikkelen en hun opvolgers diezelfde kans gunnen. Ook voor deze boeren en tuinders moet ruimte komen en mag de overheid zijn gezicht niet afkeren. Deze boeren en tuinders moeten perspectief krijgen in het vormen van hun toekomst. Onze landbouwgrond en ruimte om te ondernemen staat immers onder grote druk. We zien om ons heen nog teveel de gedachte dat de agrarische sector 'wel even' kan leveren om ruimte te geven aan woningbouw, wegenbouw en industrie. Dit kan niet de conclusie zijn. De agrarische sector wordt net als alle sectoren gevraagd te leveren, maar vraagt zelf ook om ontwikkelruimte voor een toekomstbestendige sector. Het kan niet zo zijn dat de agrarische sector leeg getrokken wordt om enkel andere sectoren te laten groeien. Wij willen valse tegenstellingen in de stikstofproblematiek voorkomen. Daarom is vandaag een brief uitgegaan vanuit VNO NCW, MKB Nederland en LTO Nederland. Met deze gezamenlijke oproep vragen de werkgeversorganisaties voor voldoende ontwikkelingsruimte in de komende jaren om Nederland de gelegenheid te geven zich uit de economische crisis te investeren. Daarom willen we het gesprek op korte termijn aangaan.